

El nou 'Quadern gris'

EL TEMPS denuncià, el 2005, que les diverses edicions del 'Quadern gris' mantenien els nyaps que s'havien escolat a la primera. Destino va atendre la denúncia i set anys més tard presenta una edició corregida per Narcís Garolera.

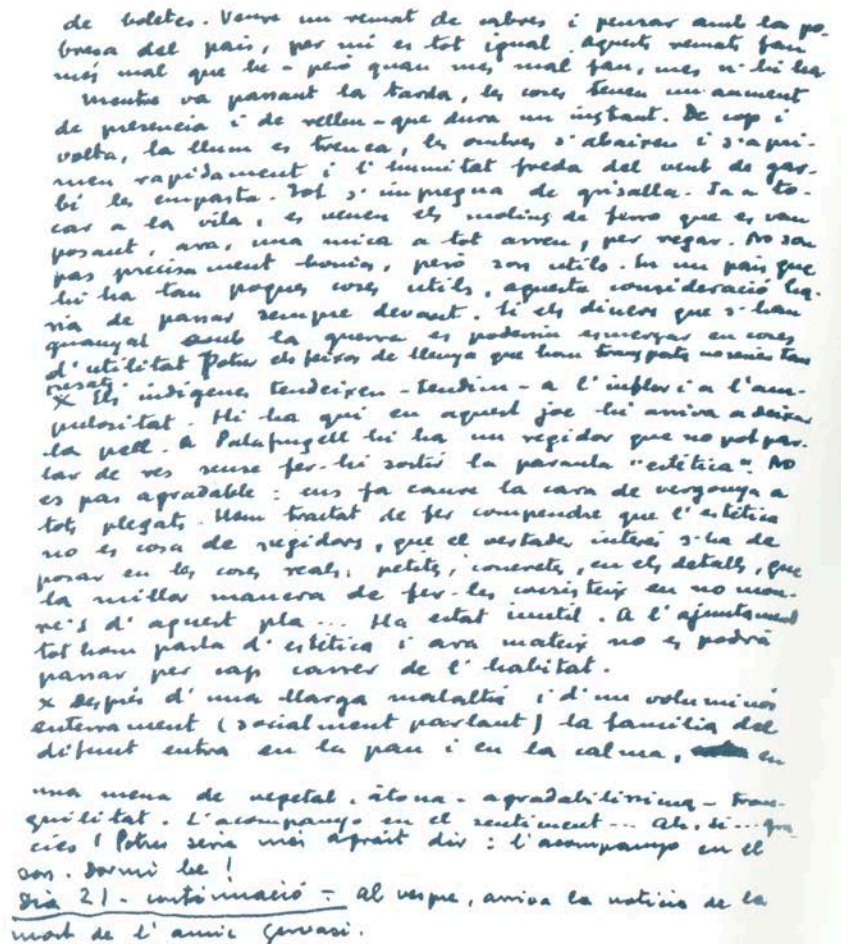
El dibuixant Apa va passar a dir-se Anem. La quantitat es va convertir en qualitat. El gust de merda que es respira a la Peña de l'Ateneu, plena de fumadors, en gust de menta.

Els nyaps introduïts en la primera edició del *Quadern gris*, de Josep Pla, el 1966, una part considerable dels quals afectaven el sentit de l'original, no han estat eliminats fins gairebé mig segle més tard per l'editorial Destino. El filòleg encarregat de restituir el text original, Narcís Garolera, ha hagut de fer-hi unes cinc mil correccions.

L'eliminació d'errates, males lectures i ultracorreccions no exigides per la normativa, per una banda, i la restitució de fragments suprimits, per l'altra, conformen el gruix més important de la tasca de revisió.

La resta de la revisió està formada per un ampli ventall d'intervencions: canvis ortogràfics d'acord amb la normativa actual; correcció de noms propis erronis; correcció de castellanismes introduïts en l'edició; restitució de castellanismes eliminats en l'edició, però acceptats pel DIEC2; supressió d'addicions; correcció de salts de ratlla; restitucions sintàctiques i de puntuació, i recuperació de títols que Pla va posar a moltes de les notes del dietari.

EL TEMPS

Pàgina del manuscrit original del *Quadern gris*, amb un text imprès enganxat. La lletra de Pla explica les dificultats de lectura dels mecanògrafs i correctors de la primera edició.

El sentit de moltes paraules i frases de Pla havia quedat afectat per les males lectures i les errates, però també per les ultracorreccions i les supressions.

Errates i males lectures. En el capítol d'errates i males lectures, podem trobar molts canvis de sentit, si compa-

rem l'original planià amb les edicions que fins ara es coneixien.

Podem copsar l'abast del drama amb la representativa llista següent, facilitada a EL TEMPS per Narcís Garolera. L'original ara restituit pel filòleg apareix entre parèntesi i cursiva, i la forma editada equivocada, en rodona.

Avorridament (*obsessivament*); capturada (*captivada*); entornar-se (*entornar-se*); sota d'un pis (...*pi*); semblava una monja exclausturada (...*enclaustrada*); sobre el meu cap visual (...*camp visual*); deu mil duros (*vuitanta...*); dues pessetes (*deu...*); de seixanta-cinc anys (*de seixanta-set...*); a les dues (*a les deu*); deia jo (*feia jo*); a prendre (*a aprendre*); són animals (*som...*); em fou presentat (*ens...*); d'esquema, l'esquema (*d'esquena, l'esquena*); la funció dels ritmes (*la confusió...*); la humanitat (*la humitat*); solitarisme (*socialisme*); contactada (*contractada*); del cos (*del cor*); peó (*peató*); posat d'home (*posant d'home*); el principal (*el pinyol*); s'hi posarà (*s'hi passarà*); les dones semblen (...*semblen*); hi disputeri (*hi disfruti*); de vidre fosc (...*fos*); tarades (*torrades*); pasta de mata (...*de nata*); a la meua (*a la nova*); acompanya (*acompanyà*); el fum blau (...*blanc*); una cosa (*una coca*); evitant (*editant*); cabells grisos (...*llisos*); immens (immers); la boira (*la bonior*); la meua germana (*la seva...*); ple de vigor (...*de vigor*); de mes de gat (*de cues de gat*); és un món (*és un curs*); impressionant (*impersonal*); de casa funerària (*de gassa...*); minúcies (*minúscules*); de la corba (*de la corda*); partir-ne el tedi (*patir-ne...*); una portera (*una porteta*); unes mates (*unes motes*); pomes (*pinedes*); en aquest punt (...*pont*); de matisos clars ([de] *matins clars*); altera (*alterna*); la cara fofa (*la carn...*); la qualitat (*la quantitat*); beguérem un poc (...*un boc*; ms. *Bock*); trobar-me (*tractar-me*); presència (*prestància*); a la tarda (*a la matinada*); sota el taulell (*sobre...*); més humanitzat (...*suavitzat*); substituïble (*substituïda*); l'aviador (*l'ex-aviador*); dolces i àcides (*dolces o àcides*); un home i una dona (*un home o una dona*); alguna cosa (*alguna dona*); grossa (*grassa*); novel·listes (*ruralistes*); gust de menta (...*merda*); cinema trist (*cine mut*); cínica (*única*); va cremar (*va cremant*); fatalment (*totalment*) i, finalment, aquesta: el dibuixant Elies [...] que firma els ninots "Anem" (*el dibuixant Elias [...] que firma els ninots "Apa"*).

Supressions. Moltes supressions van alterar també la idea que volia expressar Pla. Un tast, amb els mots suprimits, i ara restituïts, en cursiva.

Josep Pla va publicar *El quadern gris* el 1966, a l'editorial Destino. El filòleg Narcís Garolera ha netejat l'edició d'errates, males lectures i correccions abusives de llengua i d'estil.

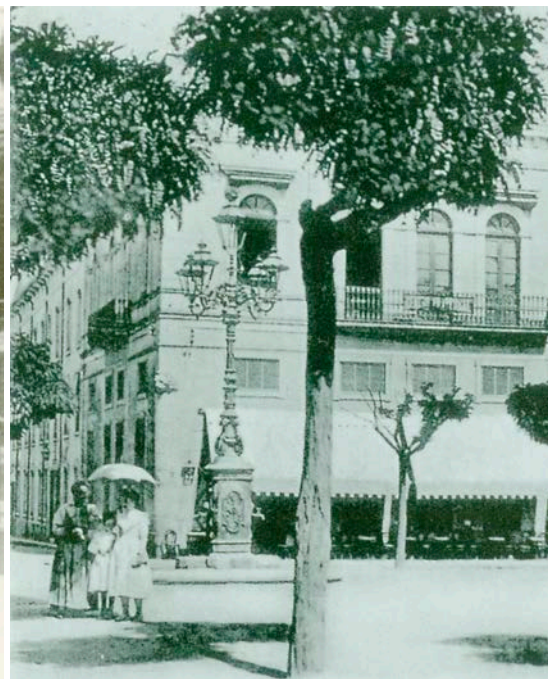
L'andròmina (l'andròmina *acadèmica*); a un estudiant extern (a un *company* estudiant...); un llarguíssim balcó (...*balcó corregut*); les seves migranyes tristes (les seves *inacabables* migranyes...); absolutament deliciós (...*deliciós, ideal*); sobre un drap verd (sobre un *panyo de drap verd*); era la cançó de moda a Barcelona (...*de moda llavors* a B.); toca Bach (toca *una estona* Bach); els talons i el cap alts (els talons *alts, el cap una mica decantat*); La notícia... (*Ja acomiadat Linares, la notícia...*); ...com un boig. Ahir em deia... (...*boig. Jo també. Ahir...*); la curiositat de la xafarderia pintada a la cara (...*a la cara -el fascinator plaer de la xafarderia*

pintat a la cara); caminant (caminant *lentament*); diu (diu *a la carta*); caminant (caminant *lentament*); i les parets plenes de retrats... (i les parets *amb un paper violaci* plenes de retrats...); jugar al tresillo (...*amb la mamà Rosa*); em despullava, a les fosques (...*a les fosques, amb una cura infinita*); d'algun defecte intrínsec (...*defecte personal intrínsec*); era un paisatge que semblava somniat (era un paisatge *irreal, que de vegades* semblava somniat); no ho faràs sovint (no ho faràs *gaire* sovint); el fred i curiós somriure (el *seu* fred i curiós...), i, 24 d'agost.– Arribem a l'estació... (24 d'agost.– *Barcelona // Arribem...*).

EL TEMPS

Pla, al pati de l'Ateneu Barcelonès, el 1921, el primer assegut a l'esquerra. El Fraternal i el Mercantil, a la plaça Nova de Palafrugell, a principi de

Sorprenentment, els correctors van fer també algunes addicions, bàsicament d'estil. Per exemple, "he tingut la bona sort..." va sortir imprès "no dubto que he tingut la bona sort...", i "us podreu creure" es va convertir en "us podeu perfectament creure".

Finalment, el sentit de moltes altres paraules va quedar alterat, poc o molt, per l'errònia catalanització de castellanismes feta pels correctors de l'editorial Destino.

Correccions morals. Algunes de les esmenes són morals, ha descobert Garolera, i van ser fetes no pels correctors, sinó per l'editor, en concret per l'editor de Selecta, Josep Maria Cruzet, que fet i fet va intervenir en l'edició del *Quadern gris* perquè Pla va incorporar-hi, retallant-los i enganxant-los, fragments de pàgines que pertanyien a llibres que havia publicat a la Selecta.

Garolera, explica a la introducció de la seva edició del *Quadern gris*, atribu-

eix als escrúpols morals de Cruzet tres modificacions practicades al final d'un escrit que Pla titlà "Alta cultura" i que havia aparegut anteriorment al volum *Primers escrits*, editat per la Selecta el 1956.

Pla hi evoca un catedràtic de la Universitat de Barcelona, que qualifica de "carcamal" i "bercengàs" –mot no recollit per cap diccionari–, les lliçons del qual considera unes "delirants col·lonades".

Doncs bé, diu Garolera, en l'edició de Selecta aquest docent passa a ser un "professor" i un "senyor", i el contingut de les seves classes, unes "delirants explicacions".

La raó del canvi es troba segurament en el fet que aquest docent era el pare d'un conegut prohombre barceloní, parent proper de l'editor Cruzet.

Una altra correcció apareix, també en una altra edició de la Selecta, mantinguda al primer *Quadern gris*, quan l'autor evoca els anys d'internat en un col·legi religiós de Girona, concretament en un fragment on Pla descriu la pulsio sexual dels adolescents.

Llegim, en l'edició de Selecta, i, ahora, en la del *Quadern gris*: "La pressió era tan envaïdora...".

Al manuscrit, en canvi, hi trobem un aclariment important: "La pressió del membre era tan invadent...".

La revisió de Narcís Garolera s'ha concretat en més de cinc mil esmenes

L'editor degué suprimir, per pudor, l'esment d'una part corporal tan important per a un adolescent, i deixà sense sentit la resta de la frase.

La inconseqüència semàntica continua unes ratlles més avall, també en l'edició: "com si la portéssiu a sota el braç".

Què portem a sota el braç?, es demana el lector. La pressió? Quina pressió? –es pot continuar preguntant estupefacte.

Si l'editor hagués reproduït fidelment l'autògraf planià, el lector hi hauria pogut llegir: "com si el portéssiu a sota el braç". El membre viril, és clar. I tot se li hauria fet entenedor.

Sorpresa lingüística. Narcís Garolera esperava detectar-hi un excés de cel normatiu per part dels correctors, que, aquells anys seixanta, i anteriors, eren més fabrians que Fabra, i, a més, massa noucentistes. I així va ser. Es tractava d'eliminar els castella-

L'estil i la llengua de Pla van ser manipulats a fons pels correctors de la primera edició

segle. Dos espais presents al *Quadern gris*.

nismes. Però el que no s'esperava era trobar-hi canvis que afectessin opcions ben catalanes.

Així, a l'edició del 1966 i posteriors trobem "aquí", en lloc de l'original "ací"; "cargol" i "carbassa", quan Pla havia escrit "caragol" i "carabassa"; "boscos", "contrastos bruscos" i "vestits foscos", quan a l'autògraf hi llegim "boscs", "contrastos bruscs" i "vestits foscs"; "aficionar-se", en lloc d'"afeccionar-se"; i "carrer de Pelayo" quan Pla havia escrit "carrer de Pelai".

Com pot ser, es pregunta Garolera, que els correctors arribessin a modificar formes i paraules més que correctes i acceptades per la normativa?

Ultracorreccions. La llista d'ultracorreccions no exigides per la normativa que Garolera ha hagut de suprimir és molt extensa.

Uns quants exemples. "Trastos vells" va ser substituït per "velles andròmines"; "prendre l'últim tren", per "agafar l'últim tren"; "futur", per "avenir"; "s'emportava", per "s'enduuia"; "registre", per "escorcoll"; "burro", per "ase"; "cartró", per "cartó" i "treure l'aigua clara", per "treure l'entrellat".

Garolera ha corregit també els canvis d'ordre sintàctic, per arbitraris, i la oració passiva, construcció estranya al català i contrària a l'estil de Pla. "Era ja

mort" va ser canviat per "ja era mort"; "menja i calla", per "calla i menja"; "la mare solia portar-me", per "la mare em solia portar"; "jo, a Quim, el conec molt poc", per "jo conec Quim molt poc"; "a Goethe, se'l pot admirar", per "Goethe pot ésser admirat"; "Ortega el llegeixo", per "llegeixo Ortega", i "davant d'un vermut amb olives –el seu aperitiu predilecte", per "davant del seu vermut predilecte, un vermut amb olives".

La correcció sintàctica feta sobre l'original va ser també molt abusiva. Els correctors van substituir molts guions i els parèntesis del manuscrit per comes o punts.

Garolera els hi ha restituint, sobretot, els típics guions planians que precedeixen una postil·la o un aclariment final, usuals en els escriptors anglesos admirats per Pla, i que, encara ara, hi ha correctors que s'entossudeixen a tancar amb un segon guió, just abans del punt final.

És el guió que apareix en aquesta frase de Pla, extreta del *Quadern gris*: "Aquest

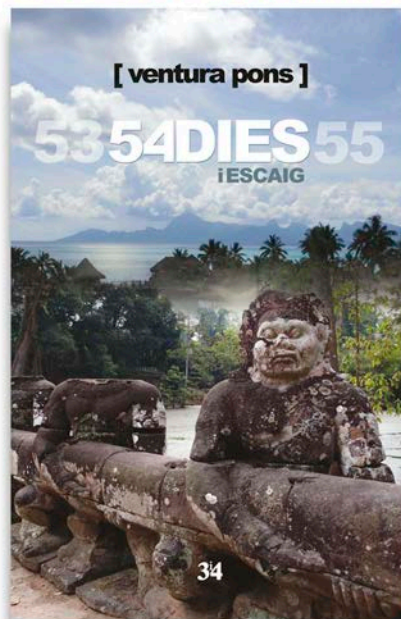
es un mal camí. Socialment, és un mal camí –absolutament negatiu", frase que els correctors van convertir en "...és un mal camí, absolutament negatiu").

L'edició del *Quadern gris* de Narcís Garolera, és, fet i fet, una edició crítica, encara que no es presenti com a tal. El filòleg ha contrastat el manuscrit amb les edicions publicades en vida de l'autor, sobretot la segona, del 1969, que ja incorporava algunes correccions, detectades pel palafrugellenc Jordi Pujol i Cofan, amic de l'escriptor, si bé n'hi introduïa d'altres. I també ha comparat els fragments enganxats, prèviament retallats de la Selecta, amb els corresponents originals.

El llibre que ara Destino posa a la venda seria el que s'hauria editat el 1966, sense errates tipogràfiques ni males lectures; sense les censures de l'editor i sense les abusives intervencions lingüístiques i estilístiques dels correctors. La revisió s'ha concretat en més de cinc mil esmenes.

Lluís Bonada

PER NADAL, REGALA CULTURA

Pots seguir-nos a
Facebook i Twitter

Visita la nostra botiga virtual
en www.tresiquatre.com

34
Edicions Tres i Quatre / València